

OSJEČKA ZALJUBLJENICA U STARO PISMO

Milica Lukić: Glagoljica će me fascinirati do kraja života

Objavljeno 31. listopada 2014.

Na nedavno održanim, jubilarnim, XX. danima Josipa i Ivana Kozarca, Povelja uspješnosti dodijeljena je knjizi Milice Lukić i Vere Blažević-Krezić “Divanimo, dakle postojimo”.

Književnojezične i jezičnopovijesne su to studije u kojima dvije autorice od zaborava spašavaju književnike i glagoljaše s prostora Slavonije. Izv. prof. dr. sc. Milici Lukić primarna područja znanstvenoga djelovanja su staroslavenski jezik i hrvatsko glagoljaštvo, filozofsko-simbolički ustroj glagoljskoga pisma, ćirilometodska baština u hrvatskoj kulturi 19. st., slavenska pisma i jezik hrvatskih glagoljaša na Katedri za hrvatsku jezičnu povijest i hrvatsku dijalektologiju Filozofskog fakulteta u Osijeku.

SREDSTVO SPOZNAJE

Zašto vas fascinira glagoljica? Može li se tu još uvijek znanstveno nešto svježije i novo donijeti?

- Mogućnosti znanstvenoga bavljenja glagoljicom su brojne, posebice kada je riječ o hrvatskom nacionalnom prostoru, jer glagoljaška je kultura u velikoj mjeri obilježila hrvatsku srednjovjekovnu pismenost u najrazličitijim civilizacijskim funkcijama – od liturgijskih, pravnih, umjetničkih do privatnih sfera. Dakako, glagoljicu je moguće proučavati i s obzirom na druge slavenske zemlje, jer je staroslavenski jezik za koji je bila stvorena kao pismovni kod bio književnim svim Slavenima bar u jednom dijelu njihove povijesti i bar na jednom dijelu njihova matična teritorija. Znanstveno je glagoljično i glagoljaško polje široko i čeka još mnoge poslenike. Mene glagoljica prije svega fascinira kao interdisciplinarni, filološko-filozofsko-teološki sustav znakova koji je sastavio, a s tim se slaže i većina danas postojećih teorija o postanku i podrijetlu glagoljice, grčki intelektualac Konstantin Filozof (Sv. Ćiril), u 9. st., za potrebe kristijanizacije moravskih Slavena. Istraživanja kojima sam se u posljednjih nekoliko godina bavila polazeći od broja prema ostalim komunikacijskim kodovima pokazuju kako su Konstantinova pismena u pravom misionarskom duhu bila sposobna zagrliti novi kulturni prostor (slavenski), poštujući njegovu tradiciju (praindoeuropsku i praslavensku) i ne potirući ju, nego gradeći na njoj i puneći je “novim duhom” - kršćanskim, a odnjegovanim na grčkoj filozofskoj misli. Na proučavanje glagoljičnih pismena iz perspektive broja ponukala me Pitagorina misao da poznavati brojeve znači poznavati tajne svemira te vrlo slično formulirana misao Nikole Tesle o veličanstvenosti brojeva 3, 6 i 9 koji su, prema njegovu mišljenju, “ključ univerzuma”. Upravo se navedeni brojevi u različitim kombinacijama vežu uz glagoljična pismena i pismovni - azbučni - sustav u cjelini koji, usustavljen prema

akrofonetskom načelu, odašilje jedinstvenu poruku o vrijednosti i važnosti pismenosti koja je jednako aktualna u svakom vremenu: Ja koji poznajem slova kažem da je dobro živjeti na zemlji... Konstantin još u 9. st. kaže da biti pismen znači biti svoj! Bjelodano je i iz ovih nekoliko informacija da glagoljica nije samo historijska činjenica, ona je živa i progovara u svojim različitim dimenzijama i suvremenom čovjeku. Može mu poslužiti kao sredstvo spoznaje, poniranja u samoga sebe. U naše se vrijeme izvan okvira znanosti glagoljica posebno nadaje kao umjetnički kod... Toliko je toga još moguće s glagoljicom i u glagoljici! Sigurna sam da će me fascinacija tim svetim pismom pratiti do kraja života!

Pokušavate studente "zaraziti" glagoljicom kroz sve medije. Polazi li vam to za rukom?

- Sigurno je da ima studenata koji glagoljicu zaborave i prije nego što dobiju diplomu u ruke i onih koji se ne daju "zaraziti". Moja asistentica Vera Blažević-Krezić i ja nastojimo svake akademske godine osmisliti nove nastavne projekte. Iza nas su neki vrlo uspješni projekti koji su prepoznati i izvan učionice, a kojima je cilj bio prenijeti glagoljicu iz znanstvenoga u umjetnički kod, primjerice 10-minutni eksperimentalni film "Što to piše u našem gradu?", koji je dobio Rektorovu nagradu. Jednako je i s interdisciplinarnim, interaktivnim i intermedijalnim projektom "Sto minuta S/slave - Glagoljica rediviva", koji je bio izravan doprinos slavljenu velike ćirilometodske 1150. obljetnice Moravske misije 2013...

ŠOKAČKI KOD

Glagoljalo se i u Slavoniji. Gdje, kako, kada...?

- Još je hrvatski jezikoslovac Rudolf Strohal u svom Kratkome osvrtu na hrvatsku glagolsku knjigu 1912. ustvrdio da je u 19. st. bilo onih koji su smatrali da je područje današnje Slavonije prije dolaska Turaka bilo glagoljaško. Navedeno podupire i mišljenje Eduarda Hercigonje koji u ozbiljno razmatranje uzima činjenicu da je hrvatski kralj Zvonimir bio banom Slavonije. Jednako tako u obzir bi valjalo uzeti i povijesne okolnosti vezane uz Sirmijsku/Srijemsku nadbiskupiju Sveti Metod i slavonski udio u povijesnoj Panoniji koji govore u prilog proširenosti staroslavenske baštine (izražene svim trima slavenskim pismima: glagoljicom, (hrvatskom) ćirilicom i latinicom), bez obzira što na tom području nema sačuvanih pisanih izvora, a o kojem danas znademo. Prvi se put na kartu glagoljičke epigrafike u Slavoniji 1989. pouzdano upisao jedan slavonski glagoljski toponim otkriven prilikom restauracije gotičke crkve sv. Dimitrija, u selu Brodski Drenovac, sagrađene u 14. st., a istraživanja provedena 1996. potvrdila su još osam glagoljskih natpisa iz 14. st. Glagoljica je istih godina potvrđena i u mjestu nedaleko od Brodskoga Drenovca - Lovčiću, točnije srednjovjekovnoj romaničkoj grobljanskoj crkvici sv. Martina (sagrađenoj najkasnije u 13. st.). Glagoljica i glagoljaštvo na prostoru Slavonije počinju živjeti svojim obnovljenim životom, posebice nakon odlaska Turaka, a sporadično i za vrijeme turske vlasti. Po odlasku Turaka u ispražnjene slavonske župe dolaze svećenici iz Dalmacije, mahom glagoljaši. Među najpoznatijima su don Luka Sučić (1780.-1827.), koji je u Komletincima, pokraj Vinkovaca, glagoljao gotovo 45 godina (Komletinčane i danas zovu gagulanima), potom don Vid Maslač (1819.), koji je boravio u Komletincima, Ivankaovu, Otoku i Sotinu, don Matiša Sladojević (1819.) u Rajevu Selu... Novo razdoblje, obnoviteljsko, nastupa s biskupom Strossmayerom. Jedan od Strossmayerovih najpoznatijih sljedbenika bio je Osječanin i dugogodišnji vinkovački župnik Jakob Stojanović (1841.-1910.). A i danas se glagolja u Slavoniji, i to vrlo aktivno - na Filozofskom fakultetu u Osijeku.

Osim glagoljanja, zanima vas i šokački divan?

- Šokački divan moja je druga prva znanstvena ljubav, a osobna "najprva". Ljubav prema šokačkom divanu dijelom je moga genetskoga - šokačkoga koda, imenuje se zemljom i krvlju, zavičajem i govorom u kojem sam rođena. I prirodno je onda da prostoru koji me je hranio i doslovce i metaforički dam uzdarje kojim ću mu osigurati trajno sjećanje - a u koricama knjige to sjećanje ima mogućnost putovati kroz vrijeme. U šokačko biće utkan turcizam divaniti isto je što i staroslavensko/praslavensko glagoljati - govoriti, u govoru se (i jeziku) prepozna(va)ti, onako kako to slavenski rod od uvijek čini. U želji da otrgnem govor svojih predaka, roditelja i svoga djetinjstva od zaborava, odvažila sam se napisati i priče na šokačkom, očevu mrzovičkom ikavsko-jekavskom i

majčinu staromikanovačkom ikavsko-ekavskom govoru te sam dijelove nekih od njih uvrstila u knjigu.

Razgovarala: Narcisa VEKIĆ

FAKULTET U CETINJU

Suradnja s montenegrizima

Gost ste predavač u Crnoj Gori...?

- Od ove akademske godine predajem staroslavenski jezik i uvod u lingvistiku i na novoosnovanom Fakultetu za crnogorski jezik i književnost na Cetinju. Riječ je o prirodnom nastavku suradnje započete s montenegrizima još prije desetak godina. Sudjelovala sam kao izlagačica na brojnim znanstvenim skupovima u Crnoj Gori, napisala i pristojan broj montenegrističko-kroatističkih studija koje su 2010. skupljene u knjizi *Lingua Montenegrina – Croatica*. Napisala sam i monografiju o hrvatskom ikonopiscu i modernom slikaru crnogorskih korijena, pokojnom Miroljubu Pavloviću Jugovcu...

Šokački divan moja je druga prva znanstvena ljubav, a osobna “najprva”...